

- Nidkjærhetens **mål-område**: «*på barn/sønner inntil tredje og fjerde ledd*»: betegner primært voksne sønner i storfamilie-teltleirer med tre-fire-fem generasjoner som bor i samme leir. Poeng: når fedrene i alle storfamilie-generasjonene som lever samme, er felles om å «*hate Gud*» – da svarer Gud med domstrusellen «hjemsoeking».
- Nidkjærhetens **kriterie-ledd**: «*på dem som hater meg*» (hbr: «l'sjānai»), kanskje en type genitiv: «av dem som hater meg», eller et relasjons-uttrykk (lames relationis): «når det gjelder dem som hater meg». «*hate*» --> det motsatte av «*elske*» i neste vers.
- v 6: Motivasjonsleddets **nådeløfte**: «*gjør miskunn*», samme nåde-

begrep som i «kyrie eleison»: Guds uendelig godvilje.

- «*tusen ledd*»: i praksis bortimot uendelig. Her er forskjellen på den korte straffedommen og den milelange nåde-tilsigelsen en hovedsak.

- **Dobbelt-kritertiet**: «*elsker meg og holder budene mine*»: Her defineres det å «*elske*» Gud som det å «*holde Guds bud*». Samme definisjon i Joh 15:15+21: «*Dersom dere elsker meg, da holder dere budene mine*». I praksis er dette det samme som **skrift-troskap**.

- OBS. Merk den veldige **vekten på familens fedre** i spørsmål om trosvalg og tros-bekjennelse. En familiefar kalles i Bibelen til å være «*prest for huset sitt*».

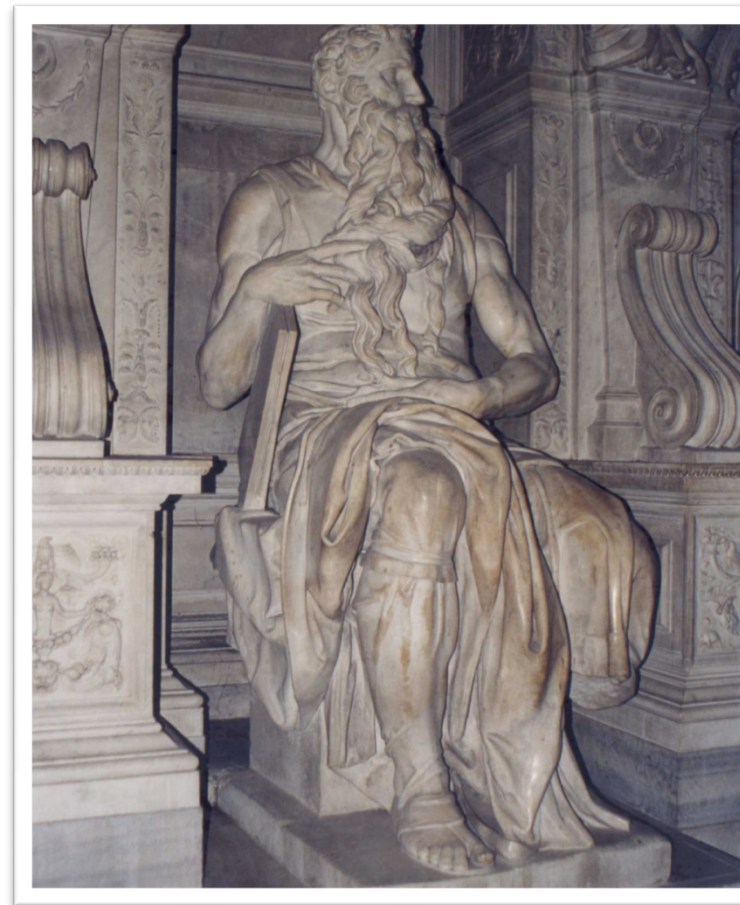
Fra Luthers lille katekisme – Første Parten:
Hvordan en familiefar på en enkel måte skal lære husfolkene sine
DE TI BUD

Første bud:

Du skal ikke ha andre guder enn meg.

Hva er det?

Vi skal over alle ting frykte og elske Gud og sette all vår lit til ham.

Michelangelo: «Moses med lovens to tavler», statue fra 1515 ved San Pietro in Vincoli-kirken i Roma (Public Domain).

Guds lovåpenbaring på Sinai
Del 1: Første bud og billedbudet

2Mos 20:1 Da talte Gud alle disse ordene og sa:

2 Jeg er Herren din Gud, som førte deg ut av landet Egypt, av trellehuset.

3 Du skal ikke ha andre guder enn meg.

4 Du skal ikke gjøre deg noe utskåret bilde eller noen avbildning av det som er oppe i himmelen, eller av det som er nede på jorden, eller av det som er i vannet nedenfor jorden.

5a Du skal ikke tilbe dem og ikke tjene dem.

5b For jeg, Herren din Gud, er en nidkjær Gud, som hjemsøker fedres misgjerninger på barn inntil tredje og fjerde ledd, på dem som hater meg.

6 og som gjør miskunn gjennom tusen ledd mot dem som elsker meg og holder budene mine.

5Mos 5:1 Moses kalte hele Israel sammen og sa til dem: Hør, Israel, de lovene og budene som jeg taler for ørene deres i dag. Lær dem og ta vare på dem så dere holder dem!

2 Herren vår Gud gjorde en pakt med oss på Horeb. (...). **5c** Og han sa:

6 Jeg er Herren din Gud, som førte deg ut av landet Egypt, av trellehuset.

7 Du skal ikke ha andre guder enn meg.

8 Du skal ikke gjøre deg noe utskåret bilde, noen avbildning av det som er oppe i himmelen, eller av det som er nede på jorden, eller av det som er i vannet nedenfor jorden.

9a Du skal ikke tilbe dem og ikke tjene dem.

9b For jeg, Herren din Gud, er en nidkjær Gud, som hjemsøker fedres misgjerning på barn, på dem i tredje og på dem i fjerde ledd, på dem som hater meg.

10 og som gjør miskunn gjennom tusen ledd, mot dem som elsker meg og holder budene mine.

Over: Tibudslovens ordlyd i 2Mos 20 og 5Mos 5 (NB88/07)

Under: Den hebraiske ordlyden fra Codex Leningradensis, med «meningparasja»-tegn etter v 1 og v 6

Ex. 20:1 וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאֹמֶר: ׀

Ex. 20:2 אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים: ׀

Ex. 20:3 לֹא יִהְיֶה-לָּךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים׀ אֵל-פָּנֶיךָ׀

Ex. 20:4 לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ פֶּסֶל׀ וְכָל-תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם׀ וּבַמַּעַל׀ וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ׀ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם׀ מִתַּחַת לָאָרֶץ׀

Ex. 20:5 לֹא תִשָּׁתַחֲוֶה לָהֶם׀ וְלֹא תַעֲבֹדֵם׀ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל

קָדָא׀ פֶּקֶד עֵינַי אֶת עַל-בָּנִים׀ עַל-שְׁלֹשִׁים׀ וְעַל-רִבְעִים׀ לְשָׁנָא׀׀

Ex. 20:6 וְעַשֵּׂה חֶסֶד לְאֵלֶּפֶים׀ לְאַהֲבִי וּלְשִׁמְרִי מִצְוֹתַי: ׀

• «**Paktens ord, de ti ordene**»

(2Mos 34:8, 5Mos 4:13, 10:4).

• To slag **nummerering av budene**:

masoretene (-> Augustin, Romerkirken, Luther) vs aleksandrinere (Filo+Josefus -> eldste kirkefedre, Østkirker, Calvin).

• **v 1**: «**alle disse ordene**»: hebr: «davar» = ord, betegner ofte Guds åpenbaringsord, slik som her.

• **v 2a**: «**Jeg er Herren/JHVH**»: guddommelig åpenbaringsformel (hebr: «anoci JHVH»).

• «**din Gud**»: eiendomspronomenet er både individuell og kollektiv tiltale.

• **v 2b**: «**som førte deg ut av Egypterlandet, av trellehuset**»:

frelses-teologisk basis-utsagn, identifiserer Gud som frelser ut av slave-tilstand, - og introduserer GTs frelsesteologiske hovedhendelse som mønster-forbilde på NTs frelse på Golgata.

• **v 3**: **Første bud**: bokstavelig ovs:

«**Ikke skal det være/eksistere • for deg • andre guder • i stedet for ansiktet mitt/meg**». Hebr bydeform:

ikke + vb. impf: Bibelens mest absolutte bydeform. «Debarim-stil» til forskjell fra «misjpatim-stil».

• **v 4-5a**: **Billedbudet**: absolutt bydeform + du-tiltale. Tolkings-tese: v 4a: fabrikkasjonsforbud, v 5a: tilbedelsesfordud (v 5a formålsbestemmer v 4a).

• v 4b: «**utskåret bilde**» ->

«**avbildning**»: parallell-begreper.

Tre adresse-områder: gudebilder av himmel-fenomener, gudebilder av

mennesker, dyr og ting, gudebilder av sjø-dyr.

• **v 5a**: «**ikke tilbe, ikke tjene**»:

(khava = bøye seg i tilbedelse, avad = tjene, dvs: dyrke som Gud, kanskje: «bli forledet til å dyrke som Gud»).

• Billedbudet forbyr ikke billed-kunst, sml kobberslangen på Mose tid og på Hiskias tid (2Kong 18:4).

• **Luther**: billedbudet dekkes av Første bud, middelalderens utelatelse kan videreføres. **Calvin**:

billedbudet bør stå i katekismene. **Begge**: billedbudet er et forpliktende Guds bud som bør inngå i forkynnelsen. Ikke «avskaffet av kirken».

• **Store katekisme**: i stedet for bilde av Gud som vi kan tilbe, har Gud åpenbart navne sitt (= Annet bud) og ordet sitt (sml v 1 ovenfor).

• **v 5b-6**: **Motiveringsleddet**: Om Guds *nidkjærhet*. To innbyrdes motsvarende setninger.

• **v 5b**: **Doms-leddet**: «**For**»: viser at begge ledd begrunner/motiverer både Første bud og Billedbudet.

• «**en nidkjær Gud**» (hebr: «el kanna»): «kanna» inkluderer betydningene «sjalu», «misunnelig», «ivrig», «med glødende og brennende kjærlighetsvilje», «full av brennhug» -> en *kjærlighet* som er så brennende at når den blir avvist, vekker den *sjalusi-reaksjon*. Gud er «mid-elskende» = nid-kjær.

• Guds nidkjærhets **handle-måte**: «**hjemsøke**» (hbr: pakad = «straffe», «kreve til regnskap», «hjemsøke»).